

ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

О.О. НЕПОЧАТЕНКО, доктор економічних наук,
П.М. БОРОВИК, кандидат економічних наук,
О.С. ТРИГУБЕНКО

У статті досліджено недоліки сучасного механізму державного регулювання розвитку вітчизняної тваринницької галузі та запропоновано шляхи їх вирішення через вдосконалення системи митно-тарифного регулювання імпорту тваринницької продукції, а також використання прямих бюджетних асигнувань з метою відродження даного сектору агросфери.

Сучасний стан розвитку тваринницької галузі є вкрай незадовільним, оскільки цей сектор вітчизняної агросфери наразі не покриває потреби громадян, підприємств харчової та переробної промисловості та, завдяки недостатнім обсягам виробництва продуктів тваринницького походження, не забезпечує належної продовольчої безпеки держави. З цієї причини державна підтримка розвитку галузі тваринництва та митно-тарифне регулювання імпорту продукції зазначеної галузі є актуальними проблемами для України.

Враховуючи гостру актуальність зазначеної проблематики, зрозумілими є те, що вона є предметом наукових розвідок багатьох вітчизняних вчених. Зокрема, питання державної підтримки та розвитку тваринницької галузі в нашій країні досліджувались в наукових працях П.І. Гайдуцького [1; 2], М.Я. Дем'яненка [3], В.С. Дієсперова [4], С.М. Кваші [5], М.Й. Маліка [7], В.Я. Месель-Веселяка [8], П.Т. Саблука [10], О.М. Шпичака [14] та інших відомих вчених.

Публікації як перелічених, так і багатьох інших науковців засвідчили наявність суттєвих проблем у розвитку тваринництва в Україні, які проявляються, насамперед, у неналежному рівні державної підтримки та відсутності достатніх економічних стимулів для розвитку окремих підгалузей тваринницького підкомплексу агросфери [1; 2; 3; 4; 5; 7; 8; 10; 14]. Поряд з цим, не зважаючи на численні наукові праці, присвячені питанням державного регулювання а також розвитку вітчизняного тваринництва, з одного боку, нині зі вступом України до СОТ зазначені проблеми особливо загострились, а з іншого, у вітчизняних наукових публікаціях з цієї тематики практично не досліджувались можливості вдосконалення інструментарію митно-тарифного регулювання розвитку вітчизняного тваринництва.

Зважаючи на викладене, проблема розробки напрямів вдосконалення механізмів митно-тарифного регулювання розвитку тваринницької галузі в Україні нині є гостроактуальною як для держави, так і для

сільськогосподарських товаровиробників, а тому потребує подальших наукових напрацювань.

Метою статті є розробка науково-обґрунтованих напрямів вдосконалення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності стосовно імпорту в нашу країну тваринницької продукції, а також прямої бюджетної підтримки розвитку галузі.

Методика досліджень. З метою вирішення поставлених завдань в даній публікації використано економіко-статистичні методи досліджень, зокрема, монографічний метод, метод економічного аналізу, табличний та графічний методи.

Результати досліджень. Як засвідчили результати дослідження, не дивлячись на те, що Україна за часи незалежності втратила позиції провідного виробника та експортера тваринницької продукції, вітчизняні організовані агроформування мають значний потенціал щодо нарощування обсягів виробництва як сировини тваринного походження так і готової продукції зазначеної підгалузі аграрної сфери. Саме це дозволить нашій країні, у разі розробки та практичного запровадження обґрунтованих та виважених заходів економічної політики в сфері державного регулювання виробництва, реалізації а також експорту та імпорту продукції тваринництва, зайняти достойне місце на світовому ринку м'яса та інших продуктів тваринницького походження.

Державна підтримка вітчизняної тваринницької галузі, на нашу думку, має створити достатні стимули для забезпечення внутрішньої потреби в м'ясо-молочній продукції через відродження тваринницької галузі в сільгосп підприємствах, розвиток тваринництва в особистих селянських та фермерських господарствах, підвищення експортного потенціалу галузі за рахунок крупнотоварних та спеціалізованих аграрних підприємств та створення за рахунок тваринництва додаткових робочих місць в сільській місцевості. Саме на виконання таких завдань націлені кілька програм та проєктів, розроблених Міністерством аграрної політики та продовольства України, Національною академією аграрних наук України та Національним науковим центром «Інститут аграрної економіки» [9; 10, с. 103 – 108]. Поряд з цим, слід відзначити, що вони не виконуються через брак фінансування [11; 12].

Тому, з метою практичного виконання перелічених завдань в Україні в комплексі заходів, направлених на відродження тваринництва, необхідно суттєво підвищити ставки мита на імпорт тваринницької продукції, а також посилити нетарифні бар'єри на ввезення продукції тваринницького походження на територію України, що дозволить захистити вітчизняних товаровиробників, внутрішній ринок та економічні інтереси нашої країни, а також забезпечить формування надійного джерела фінансування розвитку вітчизняної тваринницької галузі.

В той же час, необхідно зазначити, що підвищення митних ставок на експорт тваринницької продукції до України не відповідає основним вимогам Світової організації торгівлі та Євросоюзу [6; 15]. Поряд з цим, зважаючи на світову продовольчу кризу та необхідність забезпечення людства продуктами

харчування, посилення тарифних та нетарифних бар'єрів на тваринницьку продукцію, що імпортується в Україну, за умови зростання як обсягів виробництва вітчизняних продуктів харчування тваринницького походження так і експортних можливостей української тваринницької підгалузі, буде сприяття і СОТ і ЄС без особливих заперечень, як, зрештою, в свій час було прийняте Світовою організацією торгівлі підвищення ставок ввізного мита на імпорту сільськогосподарську продукцію в окремих країнах Азії [15].

В той же час, просте підвищення ставок ввізного мита на тваринницьку продукцію в Україні застосовувати, на нашу думку, не зовсім доцільно. Більш обґрунтованим, на наше переконання, буде запровадження додаткового спеціального ввізного мита на тваринницьку продукцію (рис. 1).

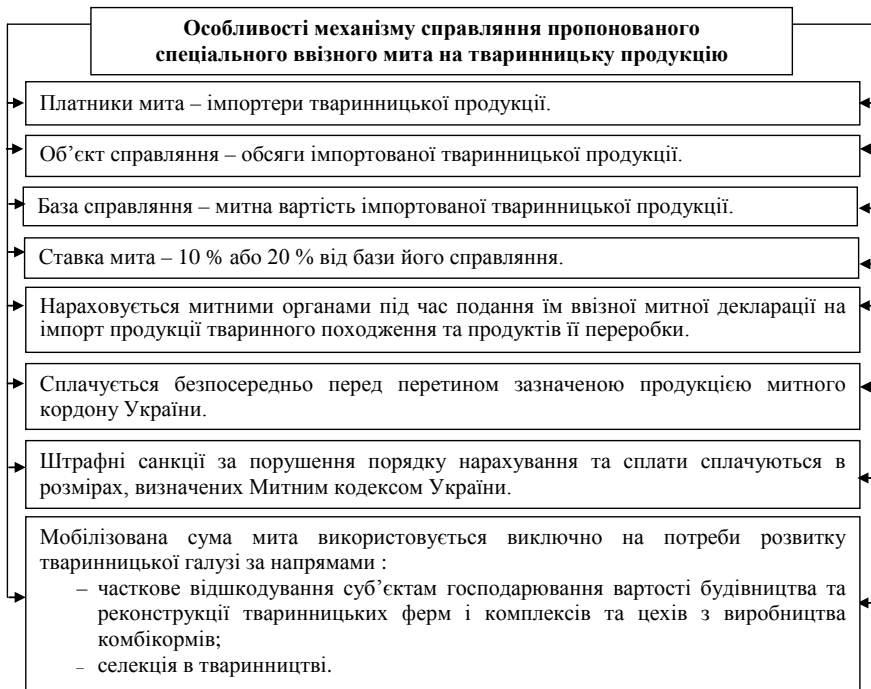

Рис. 1. Особливості механізму справляння пропонованого спеціального ввізного мита на тваринницьку продукцію*

*Розроблено авторами.

Платниками запропонованого митного платежу, на наше переконання, повинні бути імпортери тваринницької продукції, а об'єктом його справляння – обсяги її імпорту в Україну.

Базою справляння цього платежу повинна бути митна вартість ввезеної на територію України сировини та готової продукції тваринницького походження.

Оскільки, від не до кінця обґрунтованих економічних реформ та фінансової нестабільності в Україні найбільше постраждала підгалузь м'ясо-молочного скотарства [1, с. 5; 8, с. 3; 11; 12], то під час обґрунтування розмірів ставок пропонованої податкової форми нами за основу взято показники імпорту продукції скотарства та положення Національного проекту «Відроджене скотарство» [9].

Згідно з позиціями зазначеного проекту, мінімальний обсяг планових бюджетних витрат на відродження скотарства в Україні на період 2011 – 2015 років становить 4792,2 млн грн, з яких на часткове відшкодування суб'єктам агробізнесу вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів а також виробничих потужностей з виробництва комбікормів – 4157 млн грн а також на селекцію в тваринницьких підрозділах підприємств агросфери 635,2 млн грн [9, с. 39 – 41]. В той же час, за останні п'ять років середньорічна митна вартість імпортованої яловичини та м'ясних продуктів яловичого походження в Україну склала 2325,9 млн дол США, молока і молокопродуктів – 667,4 млн дол США, що, враховуючи курс долара США по відношенню до гривні, відповідає 4789,28 млн грн в розрахунку на рік $((2325,9+667,4) \times 8/5)$ [13, с. 183 – 185].

Порівнявши показники зазначеного Національного проекту та обсяги імпорту продукції галузі скотарства, бачимо, що з метою стовідсоткового відшкодування за рахунок мобілізації пропонованого митного платежу потреби на будівництво та реконструкцію тваринницьких ферм і комплексів, виробничих потужностей з виробництва комбікормів а також на селекцію в тваринництві, необхідним є запровадження ставки мита в розмірі 20% від бази його справляння. В разі ж, якщо за рахунок його мобілізації відшкодуватиметься хоча б 50% від обсягів фінансування, передбачених Національним проектом «Відроджене скотарство», то ставка мита має відповідати 10% (з врахуванням розмірів ставок чинних нині митних платежів загальна частка мита з імпорту тваринницької продукції на територію України при цьому складе майже 15%).

Водночас, необхідно сказати, що є ряд суттєвих застережень, що робить 20-відсоткову ставку пропонованого митного платежу майже неприйнятною. Зокрема, світовий досвід митно-тарифного регулювання свідчить, що для того щоб рівень митно-тарифного захисту національних товаровиробників був ефективним, ставки мита на імпортовану продукцію, аналог якої виробляється на митній території окремо взятої країни, сукупно не повинні перевищувати 15% від митної вартості товару [10, с. 103]. Крім того, відповідно до існуючих домовленостей у рамках Світової організації торгівлі, застосування 20%-го рівня ставки мита є неприйнятним та зумовить різке скорочення обсягів експортно-імпортних операцій такої країни, що в свою чергу призведе не до зростання надходжень державного бюджету, а навпаки – до їх значного скорочення [6; 15].

На наше переконання, пропонований нами митний платіж повинен нараховуватись митними органами безпосередньо під час подання їм ввізної митної декларації на імпорту продукції тваринного походження та продуктів її переробки та сплачуватись декларантами безпосередньо перед перетином зазначеною продукцією митного кордону України.

Механізм справляння спеціального ввізного мита на тваринницьку продукцію, безперечно, повинен передбачати штрафні санкції за порушення порядку його нарахування та сплати. При цьому розмір таких санкцій, на нашу думку, повинен відповідати розмірам штрафних санкцій, передбачених для інших видів мита, тобто бути визначеним Митним кодексом України.

Мобілізовані суми пропонованого нами спеціального мита повинні використовуватись виключно на потреби розвитку тваринницької галузі, зокрема на часткове відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та цехів з виробництва комбикормів, а також на потреби селекції в тваринницькій галузі.

Слід зазначити, що впровадження будь-якої нової податкової форми, в тому числі і додаткового спеціального ввізного мита, потребує перед його запровадженням попереднього розрахунку наслідків від такої податкової новачі. Саме з цією метою нами зроблено прогнозні обрахунки результатів запровадження цього податкового платежу (табл. 1).

1. Потреба коштів на відродження вітчизняного скотарства та прогнозовані надходження пропонованого ввізного мита, млн грн

Показники	Всього	У тому числі по роках				
		1-й	2-й	3-й	4-й	5-й
I. Потреба в фінансових ресурсах за напрямками їх використання, відповідно до положень Національного проекту «Відроджене скотарство»*:						
- часткове відшкодування суб'єктам господарювання вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів та підприємств з виробництва комбикормів	4157	500	500	750	1000	1407
- селекція в тваринництві на підприємствах агросфери	635,2	75,2	90	120	170	180
Разом	4792,2	575,2	590	870	1170	1587
II. Прогнозовані надходження пропонованого спеціального ввізного мита на тваринницьку продукцію (від імпорту продукції галузі скотарства)**:						
- у разі, якщо ставка спеціального ввізного мита складатиме 20%	4789,3	957,8	957,8	957,8	957,8	957,8
- у разі, якщо ставка спеціального ввізного мита складатиме 10%	2394,6	478,9	478,9	478,9	478,9	478,9

* Джерело: [9, с. 39 – 41].

** Розраховано авторами за даними джерела: [13, с. 183 – 185].

Як свідчать розрахунки, наведені в таблиці, введення пропонованого спеціального ввізного мита на тваринницьку продукцію (від імпорту продукції скотарства), за умови цільового використання коштів, отриманих від його запровадження, дозволить мобілізувати до державної казни кошти в розмірі, що дасть змогу реалізувати на практиці положення Національного проекту «Відроджене скотарство».

При цьому, якщо ставка платежу буде відповідати 20% від бази оподаткування, то це створить можливість для держави мобілізувати кошти в розмірах, достатніх для відродження вітчизняного тваринництва. В разі ж, якщо ставка пропонованої податкової форми відповідатиме 10% від бази його справляння (митної вартості імпортованої тваринницької продукції), то такий захід забезпечить формування половини суми, необхідної державі для відродження тваринницької галузі.

Варто відзначити, що, не зважаючи на суттєві фіскальні переваги від запровадження ставки пропонованого нами митного платежу в розмірі 20%, більш прийнятним є ставка мита в розмірі 10% від бази його справляння, що забезпечить рівень оподаткування операцій з імпорту в Україну продуктів та сировини тваринного походження, який не суперечить міжнародним нормам, та суттєво не вплине на імпорт цієї продукції до України.

Висновок. Підсумовуючи результати дослідження, слід зазначити, що не дивлячись на те, що Україна за часи незалежності втратила позиції провідного виробника та експортера тваринницької продукції, вітчизняні організовані агроформування мають значний потенціал щодо нарощування обсягів виробництва як сировини тваринного походження так і готової продукції зазначеної підгалузі аграрної сфери. Саме це дозволить нашій країні, у разі розробки та практичного провадження обґрунтованих та виважених заходів економічної політики в сфері державного регулювання виробництва, реалізації а також експорту та імпорту продукції тваринництва, зайняти достойне місце на світовому ринку м'яса та інших товарів тваринного походження.

Практичним шляхом вирішення проблеми державного регулювання розвитку тваринницької галузі в Україні, як свідчать результати проведеного дослідження, може бути введення спеціального ввізного мита на м'ясо-молочну продукцію, яке, з одного боку, дещо обмежить його імпорт, а з іншого, забезпечить, за умови використання додаткових джерел бюджетної підтримки розвитку вітчизняного скотарства, підвищення рівня продовольчої, економічної та фінансової безпеки України та створить достатні стимули для подальшого соціально-економічного розвитку села.

Наступні розвідки стосовно зазначеної проблематики наукових досліджень, на наше глибоке переконання, слід присвятити розробці науково обґрунтованих пропозицій щодо практичного використання мобілізованих сум

пропонованого митного платежу та моделюванню результатів його використання для окремих підприємств, регіонів і держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гайдуцький П.І. Утвердження соціально-ринкової моделі економіки в Україні / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. — 2006. — № 8. — С. 3 – 9.
2. Гайдуцький П.І. Україні потрібна нова аграрна політика / П.І. Гайдуцький // Економіка АПК. — 2005. — №10. — С. 3 – 7.
3. Дем'яненко М.Я. Проблеми фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських виробників в період формування ринкових відносин / М.Я. Дем'яненко // Економіка АПК. — 1999. — № 1. — С. 41–43.
4. Дієсперов В.С. Організація заробітної плати у тваринництві. / В.С. Дієсперов – К.: ІАЕ УААН, 1999. — 68 с.
5. Кваша С. Конкурентоспроможність вітчизняної аграрної продукції в умовах вступу України до СОТ / С. Кваша, О. Лука // Економіка України. — 2003. — № 10. — С. 79 – 85.
6. Комаровський назвав перешкоди на шляху України до ЄС. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://rss.novostimira.com/n_3331781.html – 2012.
7. Малік М.Й. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. — 2006. — № 4. — С. 3 – 10.
8. Месель-Веселяк В.Я. Напрямки розвитку галузей тваринництва та їх державна підтримка / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. — 2004. — № 9. — С. 3
9. Національний проект «Відроджене скотарство». — К.: ДІА – 2011. — 44 с.
10. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери: наукова доповідь / за заг. ред. П.Т. Саблука. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 192 с.
11. Рада має захистити національного товаровиробника, – нардеп. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?rada_maye_zahistiti_natsionalnogo_tovarovirobnika__nardep&objectId=1258919 – 2012.
12. Рада схвалила створення механізму підтримки національного експорту. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://news.dt.ua/ECONOMICS/rada_shvalila_stvorennya_mehanizmu_pidtrimki_natsionalnogo_eksportu-102209.html – 2012.
13. Тваринництво України: Статистичний збірник. / За ред. Ю.М. Остапчука // Державний комітет статистики України: К. — 2012. — 199 с.
14. Шпичак О.М. Стан і перспективи розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК України. / О.М. Шпичак – К.: ІАЕ УААН, 1999. — 157 с.

15. Thomas Reardon. Agroindustrialization, Globalization, and International Development: An Overview of Issues, Patterns, and Determinants // Reardon Thomas, Barrett B. Christopher. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.aaec.ttu.edu/faculty/smisra/Misra/AAEC5312/article15.pdf> – 2012.

Одержано 3.10.12

В настоящее время в Украине серьезной проблемой, препятствующей выходу нашей страны на мировой рынок продовольствия, есть недостаточный уровень развития животноводства. Для решения этой проблемы необходимо внедрение специальной пошлины на импорт продукции животноводческого происхождения, предусматрив при этом строго целевое использование средств, которые будут собраны с ее помощью.

Ключевые слова: продукция животноводческой отрасли, источники финансирования развития животноводства, специальная пошлина на импорт животноводческой продукции, бюджетное финансирование развития животноводства.

Presently a serious problem, which prevents our country from entering the world food market, is an insufficient level of development of livestock production. To solve this problem it is necessary to introduce a special import duty for livestock products, requiring proper use of funds which are supposed to be collected with its help.

Key words: livestock products, funding sources of livestock production development, special import duty for livestock products, budgetary financing of livestock production development.

УДК 658:004

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

О.В. ГРИНЧАК, кандидат технічних наук,
О.Х. ДАВЛЕТХАНОВА, кандидат економічних наук
Л.В. МИХАЙЛИШИНА

Досліджено стратегічне управління як об'єкт інформаційного забезпечення, виявлено його інформаційні потреби. Розглянуто методи, що використовуються при прийнятті стратегічних рішень. Проаналізовано